

TIJDSCHRIFT VOOR FILOSOFIE

Krisis

N°62 maart 1996

Sentimentele filosofie

Interview met Will Kymlicka

Bonte menigte lusthoven

K. Michel

In de herfst van het vorige jaar verscheen een opmerkelijk essay van Gijs Wallis de Vries op een eigenaardige plaats. Een cultuurfilosofische beschouwing over 'het landgoed' die werd afgedrukt in een brochure die aan het tijdschrift *Blauwe Kamer Profiel* was toegevoegd. Het stuk is een pleidooi voor "een cultuurfilosofische herovering van het landgoed op stoffige beheerders en snelle ontwikkelaars". Het uitgangspunt van Wallis de Vries is dat de voortgaande verstedelijking, die vooral wordt veroorzaakt door verdunning van de woningbezetting en door groei van de vrije tijd, het landgoed weer actueel heeft gemaakt. En zijn tweede punt is dat er naar andere eigendoms- en beheerswijzen moet worden gezocht. "Er is behoefte aan een historische en ontwerpkundige cultuur die ideeën genereert voor vernieuwend behoud en voor nieuwe stichtingen, welbewust de traditie inzetten om het landgoed te heroveren op het monsterverbond van historicisme, naturalisme en kapitalisme. (...) Modern gezegd, biedt het landgoed de kans om buiten de media, de mobiliteit en de manipulaties van de spektakelmaatschappij te leven zonder asociaal of wereldvreemd te worden." Een interessante stelling die hij schetsmatig uitwerkt met behulp van historische voorbeelden.

Helaas wordt het stuk ontsierd door iets wat wel vaker in dit soort cultuurfilosofie opduikt en dat ik 'literair gedoe' zou willen noemen. Popperige zinnen als: "Wie is er niet als kind over de muur van een verlaten buitenplaats geklommen en werd door zijn geheim betoverd?" En zijn artistiekere retoriek levert passages op als de volgende: "Belooft het landgoedconcept na de zondvloed van de verstedelijking de terugkeer van de lusthof van vóór de zondeval? We moeten leren vrolijk te leven met de zondvloed. Schreef onze grootste wijsgeer, Spinoza, dáárom zijn eerste tractaat over de regenboog?"

Nu zou dit allemaal niet zo erg zijn als het stuk in een academische context was geplaatst. Maar het staat nu afgedrukt (als het grote inleidende essay) in een brochure waarin de resultaten van een ontwerprijstvraag zijn gebundeld; de Prijstvraag Nieuwe Landgoederen die door de Ministeries van LNV en VROM werd uitgeschreven. En het wonderlijke verschijnsel doet zich voor dat het essay door de context van de brochure een totaal andere lading krijgt, iets dat door het 'literaire gedoe' in de hand wordt gewerkt. Het stuk verandert van een filosofisch vertoog in een hip beleidsstuk. Dit wordt mogelijk gemaakt door de halfzachte literaire stijl die een rijm aangaat met de ontwerperstaal en die deze proeve van cultuurfilosofische luchtfietseriej ook laat lezen als een chique legitimering van elitaire ontwerpen voor nieuwe landgoederen.

Want dat is eerlijk gezegd waar de meeste van de ingediende ontwerpen op neer komen: prachtige buitenverblijven voor gefortuneerde mensen. In een van de toelichtingen bij de plannen wordt het als volgt geformuleerd: "De doelgroep zal voor het grootste deel bestaan uit *empty-nesters* vanaf ca. 45 jaar met een min of meer financieel onafhankelijke status op zoek naar een unieke woning in een groene allure-volle setting. Veiligheid is een aspect dat steeds meer van zich doet spreken. Er is daarom gekozen om het appartementengebouw op een verhoging in het water te situeren. In de opzet van de appartementen is rekening gehouden met het aan huis werken. De doelgroep wordt gekenmerkt door het motto wel de lusten, niet de lasten. Er is daarom gekozen om de lusten zo individueel mogelijk te laten beleven. De lasten zoals autowassen, tuinonderhoud, boodschappendienst, catering en dergelijke, kunnen gezamenlijk worden gebundeld in een facilitaire dienst, die betaald wordt door de op te richten vereniging van eigenaren." Die verhoging in het water heette vroeger gewoon een terp. In een ander plan is sprake van "bruggen die kunnen worden afgesloten waardoor de openbare toegankelijkheid eenvoudig kan worden geregeld, bijvoorbeeld voor avondsluiting of onderhoud". Dat noemden we vroeger gewoon ophaalbruggen.

Misschien is het goed dat de overheid dit soort prijsvragen uitschrijft om aldus 'meer greep op de problematiek te krijgen' en om het hoofd te kunnen bieden aan de druk van de markt die luxe appartementen op aantrekkelijke lokaties aanbiedt.

Wat Gijs Wallis de Vries betreft: ik kan me voorstellen dat hij op zijn neus keek toen hij de brochure in handen kreeg. Het lijkt me in ieder geval een héle schrik om te ontdekken hoe het visionaire stuk dat je geschreven meende te hebben door de context van karakter is veranderd. Maar het lijkt me nog veel erger om te ontdekken dat het stuk zich prima blijkt te lenen om te dienen als verantwoording van plannen als het zojuist genoemde.

Wallis de Vries besluit zijn essay met de volgende woorden: "Het landgoederen-concept is lyrisch maar niet sentimenteel. Als men zegt dat het zo zoet klinkt, dan leve de honing van deze bloem! Het concept is subliem maar niet gezwollen. Als men zegt dat het speculatief blijft, begrijpt men dan niet dat een concept nu juist risico moet nemen? Anders kan men de traditie niet begrijpen voor een ontwerp, kan men in het moderne het oude niet redden, is zijn roem vergeten, zijn glorie vergaan."